

Handläggare: David Jonsson
Telefon: 08-508 31197

Till
Kulturnämnden

KuN 2012-08-30
Nr 3 G

Remissvar rörande förslag till ny bibliotekslag

Sammanfattning

Kulturförvaltningen välkomnar en moderniserad bibliotekslag med ökat användarfokus även om vi anser att lagen än tydligare bör fokusera på allmänhetens perspektiv snarare än biblioteken som institution. Genom detta tydliggörs biblioteksservicens syfte snarare än dess form.

Lagförslaget innebär bland annat att folkbiblioteken avgiftsfritt skall låna ut litteratur oavsett publiceringsform. Sättet att producera och distribuera kultur- och informationsbärande medier har förändrats i grunden och påverkat såväl medievanor som förväntningar på biblioteken. Detta synliggörs delvis, förvaltningen önskar emellertid att lagstiftningen än tydligare speglar denna främst digitala utveckling, exempelvis i lagparagraf 5 där det står att "folkbibliotek skall främja användning av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande". Det är bra att förslaget betonar bibliotekens uppdrag att överbrygga den digitala klyftan. Här bör dock tydliggöras att informationsteknik skall användas i all form av biblioteksservice, även innefattandes den service som syftar till kommunikation, informationsspridning, kulturskapande och kulturupplevelser.

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Inga Lunden
Stadsbibliotekarie

Underlag

Kulturförvaltningen har tagit del av departementspromemorian (Ds 2012:13) "Ny bibliotekslag". Förslaget till ny bibliotekslag syftar enligt dess foljebrev främst till att möta de omvärldsförändringar som skett sedan den nuvarande bibliotekslagens (1996:1596) tillkomst och behovet av att lagens tillämpning följs upp. Genom förslaget förstärks viktiga principer som att utlåning av litteratur ska vara avgiftsfri och att alla ska ha tillgång till biblioteksservice. Ett av de främsta motiven till att införa en ny lag istället för att genomföra en omfattande revidering av den nu gällande är att öka lagens användarvänlighet. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Förvaltningens synpunkter

2§

Förvaltningen välkomnar paragraf 2 och dess fokus på bibliotekens syfte och ändamål, men anser dock att den i högre grad bör utgå från allmänhetens behov och spegla hur omvärlden påverkat användningen av bibliotek. Det är viktigt att ordvalet "litteratur" öppnas upp för en vid tolkning av begreppet alternativt att det görs ett annat ordval. "Litteratur" kan riskera att tolkas som enbart tryckt textbaserad media. En ny bibliotekslag bör beskriva bibliotekens syfte och ändamål utifrån nya informations- och kulturvanor med snabbt ökad användning av andra medier än traditionellt tryckta textbaserade. En bibliotekslag för framtiden bör tydligt synliggöra text, musik, rörlig bild och spel på en mängd mediebärare varav papper är och skall behandlas som en av flera.

Också användningen av ordet "upplysning" kan problematiseras då det riskerar att föra tankarna till envägskommunikation där biblioteken felaktigt ses som sändare. En omvärld där kunskapsutbyte allt mer sker genom kommunikation mellan jämställda parter har lett till att biblioteken i allt större utsträckning erbjuder möjlighet för alla att bidra och sprida personliga rekommendationer, boktips och andra kunskaper. Detta utifrån grundtanken att ny kunskap skapas då information delas.

Enligt förvaltningens mening bör bibliotekens syfte och ändamål ges en vidare beskrivning än vad lagförslaget föreslår. UNESCO:s folkbiblioteksmanifest kan fungera som inspirationskälla och resultera i en formulering i stil med: Biblioteken ska bidra till välinformerade människor som genom en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information kan göra självständiga ställningstaganden och delta i utvecklingen av demokratin.

3 §

Mycket bra att förslaget i paragraf 3 tydliggör att även enskilda huvudmän har ansvar för skolbiblioteksverksamhet. Verksamhet utifrån, och uppföljning av, denna paragraf och skollagen är av avgörande betydelse för skolelevers tillgång till biblioteksservice.

5§

I paragraf 5 står att "folkbibliotek skall främja användning av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande", här bör tydliggöras att informationsteknik skall användas i all form av biblioteksservice, även innefattandes den service som syftar till allmän kommunikation, kulturskapande och kulturupplevelser. Se resonemang kring paragraf 2. Vidare välkomnar förvaltningen att "kvalitet" lyfts som begrepp men uppfattar att begreppet är komplext och behöver utvecklas för att kunna användas.

6§

Folkbibliotekens verksamhet för barn och ungdomar är ofta omfattande och förvaltningen anser inte att detta speglas i hur paragraf 6 beskriver "stimulera till läsning".

Genom att skapa och stärka läsvanor, stimulera nyfikenhet och läslust samt genom att uppmuntra eget skapande, bidrar biblioteken till att stärka barns och ungas personlighetsutveckling. Dagens biblioteksverksamhet för barn och unga bör inte enbart, som lagförslaget främst antyder, vara "åt" barn och ungdomar utan också "med" och "av" barn och ungdomar.

6,7 och 9§

Som framhållits i kommentaren kring paragraf 2 bör litteraturbegreppet vidgas eller bytas ut. Bibliotek bör utgå från barn och ungdomars (6§), respektive funktionsnedsattas (7§), behov av en mångfald medieformat snarare än att riskera en begränsande tolkning av begreppet litteratur. En risk förvaltningen ser trots att paragraf 9 föreslår att folkbiblioteken avgiftsfritt skall tillhandahålla litteratur oavsett publiceringsformat. Den danska bibliotekslagen gör en mer utförlig uppräknning av vilka medier folkbiblioteken fritt ska erbjuda. Förvaltningen föreslår att bestämmelsen om avgiftsfrihet utvidgas till att gälla samtliga medier biblioteken tillhandahåller, oavsett publiceringsform.

15§

Förvaltningen anser att lagförslaget inom paragraf 15 är otydligt och behöver utvecklas avseende ansvar och finansiering av bibliotekens kompletterande medieförsörjning och fjärrlån.

Bilaga:

Remiss Ds 2012:13 Ny bibliotekslag

REGERINGSKANSLIET

Remiss

2012-05-14

Ku2012/836/RFS

Kulturdepartementet

Enheten för rättsliga frågor och styrning

Carin Wiklund

Telefon 08-405 39 09

STOCKHOLMS STAD Kommunstyrelsen Registraturet	
Ink.	2012 -05- 18
Dnr:	001- 808 / 2012
Till:	RVH

Ds 2012:13 Ny bibliotekslag

Remissinstanser:

1. Förvaltningsrätten i Stockholm
2. Konsumentverket
3. Statskontoret
4. Ekonomistyrningsverket
5. Statens skolverk
6. Sameskolstyrelsen
7. Folkbildningsrådet
8. Högskoleverket
9. Specialpedagogiska skolmyndigheten
10. Statens skolinspektion
11. Uppsala universitet
12. Lunds universitet
13. Karlstads universitet
14. Högskolan i Borås
15. Högskolan i Gävle
16. Kungl. biblioteket
17. Ungdomsstyrelsen
18. Konkurrensverket
19. Statens kulturråd
20. Styrelsen för Sveriges författarfond
21. Riksarkivet
22. Institutet för språk och folkminnen
23. Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur
24. Talboks- och punktskriftsbiblioteket
25. Diskrimineringsombudsmannen
26. Sametinget
27. Arvidsjaurs kommun
28. Arboga kommun
29. Borlänge kommun
30. Borås kommun

31. Emmaboda kommun
32. Enköpings kommun
33. Gotlands kommun
34. Göteborgs kommun
35. Haparanda kommun
36. Helsingborgs kommun
37. Hällefors kommun
38. Karlstads kommun
39. Kiruna kommun
40. Knivsta kommun
41. Kristianstads kommun
42. Lunds kommun
43. Malmö kommun
44. Nacka kommun
45. Norrköpings kommun
46. Nynäshamns kommun
47. Piteå kommun
48. Simrishamns kommun
49. Skellefteå kommun
50. Stockholms kommun
51. Sundsvalls kommun
52. Söderhamns kommun
53. Umeå kommun
54. Upplands Väsby kommun
55. Uppsala kommun
56. Åre kommun
57. Blekinge läns landsting
58. Dalarnas läns landsting
59. Jämtlands läns landsting
60. Skåne läns landsting
61. Stockholms läns landsting
62. Västerbottens läns landsting
63. Sveriges Kommuner och Landsting
64. Länsbibliotek Dalarna
65. Gotlands läns bibliotek
66. Bibliotek Gävleborg
67. Regionbibliotek Halland
68. Jämtlands läns bibliotek
69. Länsbibliotek Jönköping
70. Norrbottens länsbibliotek
71. Regionbibliotek Skåne
72. Länsbibliotek Sydost
73. Länsbibliotek Sörmland
74. Länsbibliotek Uppsala
75. Länsbibliotek Västerbotten
76. Länsbibliotek Västmanland
77. Regionbibliotek Västra Götaland
78. Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek

79. Samernas bibliotek
80. Nationella Skolbiblioteksgruppen
81. Svensk biblioteksörening
82. Sveriges länsbibliotekarier
83. Administration av litterära rättigheter i Sverige (ALIS)
84. Föreningen Svenska tecknare
85. Författarcentrum Riks
86. Konstnärliga och litterära yrkesutövaresh samarbetsnämnd (KLYS)
87. Nordiska oberoende förlagsföreningen (NOFF)
88. Svenska Bokhandlareföreningen
89. Svenska fotografers förbund
90. Svenska Förläggareföreningen
91. Sveriges läromedelsförfattaresh förbund
92. Svenska PEN
93. Sveriges dramatikerförbund
94. Sveriges författarförbund
95. Handikappförbunden
96. Judiska centralrådet
97. Kulturgruppen för Resandefolket – Göteborgsregionen
98. Lika Unika
99. Nätverket unga för tillgänglighet (NUFT)
100. Romska kulturcentret i Malmö
101. Svenska tornedalingars Riksförbund
102. Sverigefinländarnas arkiv
103. Sverigefinländarnas delegation
104. Sveriges Jiddishförbund
105. Östersjöns Författar- och Översättarcentrum
106. Översättarcentrum
107. Folkuniversitetet
108. Arbetarnas bildningsförbund
109. Studieförbundet riksförbundet
110. Studieförbundet Bilda
111. Studieförbundet Medborgarskolan
112. Studieförbundet Vuxenskolan
113. Svenskt Näringsliv
114. DIK-förbundet
115. Lärarförbundet
116. Lärarnas riksförbund
117. Sveriges universitetslärarförbund
118. Sveriges universitets- och högskoleförbund

I promemorian, som nu remitteras, lämnas förslag till en ny bibliotekslag med en moderniserad och mer användarvänlig struktur. Förslaget innebär bl.a. att principen att boklån ska vara avgiftsfria utsträcks till litteratur i alla former, även e-böcker. Ett krav på kvalitet och allsidighet i bibliotekens utbud införs. Ansvaret för det allmänna biblioteksväsendet tydliggörs och de grupper som ska ägnas särskild uppmärksamhet lyfts

fram ytterligare. I förslaget tydliggörs också det nationella ansvaret för överblick över biblioteksväsendet och uppföljning av biblioteksplaner.

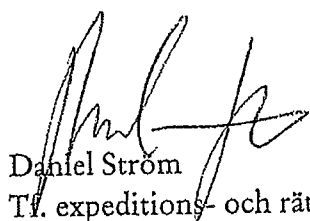
Remissvaren i fem exemplar, (ett original och fyra kopior) ska ha kommit in till Kulturdepartementet, 103 33 Stockholm senast den 15 september 2012. Remissvaren ska även sändas i elektronisk form (Word-format) till ku.remissvar@culture.ministry.se.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria *Svara på remiss – hur och varför* (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Daniel Ström
Tv. expedition- och rättschef

Kopia till
Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	7
1 Författningsförslag	9
2 Bakgrund och utgångspunkter	15
2.1 Bakgrund och närliggande utredningar	15
2.2 Kort om bibliotekslagens innehåll	16
2.3 Behovet av en översyn av bibliotekslagen	17
2.4 Sammanfattning av utvärderingen av bibliotekslagen.....	18
3 En ny bibliotekslag.....	21
3.1 Inledning.....	21
3.2 Det allmänna biblioteksväsendet	22
3.3 Ändamålsbestämmelsen	23
3.4 Ansvarsfördelning.....	24
3.5 Biblioteksplaner	26
3.6 Folkbibliotek.....	27
3.6.1 Definitioner, tillgänglighet och delaktighet.....	27
3.6.2 Allsidighet och kvalitet i bibliotekens utbud	29

3.6.3	Informationsteknik och formatneutrala bestämmelser.....	30
3.7	Särskilda målgrupper.....	31
3.7.1	Barn och ungdomar	31
3.7.2	Andra prioriterade grupper	33
3.7.3	Personer med funktionsnedsättning.....	34
3.7.4	De nationella minoriteterna	35
3.7.5	Personer med annat modersmål än svenska	36
3.8	Avgiftsfrihet	37
3.8.1	Avgiftsfria lån oavsett publiceringsform.....	37
3.8.2	Upphovsrättsliga frågor.....	38
3.8.3	Andra medier.....	40
3.9	Skolbibliotek.....	41
3.10	Regional biblioteksverksamhet och lånecentraler.....	42
3.11	Högskolebibliotek	44
3.12	Samverkan.....	44
3.13	Uppföljning	46
4	Ikraftträdande och konsekvenser av förslagen	49
4.1	Ikraftträdande.....	49
4.2	Konsekvenser av förslagen	49
4.2.1	Allmänt.....	50
4.2.2	Ekonomiska konsekvenser.....	50
4.2.3	Övriga konsekvenser för kommuner och landsting	52
4.2.4	Effekter för jämställdheten.....	54
4.2.5	Övriga konsekvenser	54
5	Författningskommentar	57

5.1 Förslaget till bibliotekslag	57
--	----

Promemorians huvudsakliga innehåll

I denna promemoria lämnas förslag till en ny bibliotekslag. Förslaget syftar främst till att möta de omvärldsförändringar som skett sedan den nuvarande bibliotekslagens (1996:1596) tillkomst och behovet av att lagens tillämpning följs upp. Genom förslaget förstärks viktiga principer som att utlåning av litteratur ska vara avgiftsfri och att alla ska ha tillgång till biblioteksservice. Ett av de främsta motiven till att införa en ny lag i stället för att genomföra en omfattande revidering av den nu gällande är att öka lagens användarvänlighet.

Den nya lagen föreslås vara teknikneutral och särskilt ange att folkbiblioteken ska främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande. Ett kvalitetskrav föreslås genom en bestämmelse om att folkbibliotekens utbud och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Särskilt prioriterade grupper, bland annat barn och ungdomar, lyfts fram i den nya lagen.

Ansvarsfördelningen mellan olika bibliotekshuvudmän fastställs tydligare. En förutsättning för förslagen är att folkbibliotekens verksamhet även fortsättningsvis ska vara ett kommunalt ansvar. Det innebär att bibliotekslagen inte ska föreskriva under vilka former kommuner ska erbjuda sin biblioteksservice och landsting ska bedriva sin biblioteksverksamhet.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

1 Författningsförslag

Förslag till bibliotekslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

Det allmänna biblioteksväsendet består av

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. sjukhusbibliotek,
5. högskolebibliotek,
6. lånecentraler, och
7. övriga offentligt finansierade bibliotek.

Syfte och ändamål

2 § Biblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också främja information, upplysning, utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksservice ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.

2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).
3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen.
4. För sjukhusbibliotek vid sjukhus med kommunalt huvudmannaskap ansvarar landstingen.
5. För högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.
6. För lånecentraler och övrig biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser är en uppgift för staten ansvarar staten.

Biblioteksplaner

4 § Kommunerna och landstingen ska anta planer för sin biblioteksverksamhet.

Folkbibliotek

5 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till kommuninvånarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av litteratur, medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Folkbiblioteken ska särskilt främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande.

Prioriterade grupper

6 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur anpassad till deras behov.

7 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att erbjuda litteratur anpassad till deras behov.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Avgiftsfrihet

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Trots första stycket får folkbiblioteken ta ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Det som anges om folkbibliotek i 6–8 §§ gäller även skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting bör bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja folkbibliotekens samarbete, kunskapsutveckling och kvalitet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Dessa bibliotek ska, inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan, svara för biblioteksservice samt i övrigt bistå och samverka med övriga delar av det allmänna biblioteksväsendet i enlighet med vad som anges i 14 och 15 §§.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka.

15 § Regional biblioteksverksamhet samt högskolebibliotek, lånecentraler och andra statligt finansierade bibliotek ska

1. avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande, och
2. i övrigt samverka med folkbiblioteken och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

Folkbiblioteken får ställa litteratur till förfogande för andra offentligt finansierade bibliotek.

Uppföljning

16 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick och ansvara för samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Myndigheten ska tillsammans med kommunerna och landstingen följa upp hur de planer för

biblioteksverksamheterna som antagits har utformats och hur de används.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013, då bibliotekslagen (1996:1596) ska upphöra att gälla.